

**Stöd till idéburna parter
i överenskommelser mellan
idéburen och offentlig sektor
på lokal och regional nivå**

Bakgrund

Den nationella Överenskommelsen inom det sociala området mellan civilsamhället, regeringen och Sveriges kommuner och landsting (SKL) skapades 2008. Tio år senare, i början på 2018 gjordes Överenskommelsen om, breddades till fler verksamhetsområden och blev en tvåpartsöverenskommelse mellan civilsamhället och regeringen. Under de tio år Överenskommelsen funnits var en viktig uppgift för Överenskommelsens kansli att stötta överenskommelseprocesser och pågående överenskommelsearbete på lokal och regional nivå genom utbildning, kunskapsspridning, erfarenhetsutbyte och processtöd. När Överenskommelsen övergick till sin nya form och Nationellt organ för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället (NOD) bildades beslutade parterna att NOD:s arbete helt skulle fokusera på den nationella nivån och att stödet till överenskommelser på lokal och regional nivå istället ska utföras av SKL. I och med det lämnade också SKL den nationella Överenskommelsen för att fokusera på den

lokala och regionala nivån. SKL arbetar med att stötta sina medlemmar – kommuner, regioner och landsting – i samverkan med civilsamhället, men däremot inte med stöd till idéburna aktörer. Efter den nationella Överenskommelsens omorganisation står därför civilsamhället på lokal och regional nivå därmed utan någon aktör att vända sig till för kunskap och stöd kring överenskommelser och idéburen-offentlig samverkan.

Utifrån det glapp som uppstod gav NOD i uppdrag till NÄTVERKET – Idéburen sektor Skåne (NÄTVERKET), Social Ekonomi Övre Norrland (SEÖN) och Coompanion Västra Götaland att kartlägga hur behovet av stöd ser ut och hur en stödfunktion skulle kunna utformas och finansieras. Arbetet har främst utförts av NÄTVERKET och SEÖN, med kontinuerliga inspel från Coompanion Västra Götaland, NOD och Forum för idéburna organisationer med social inriktning (Forum).

Behovsanalys

METOD

Det finns inte en given definition för överenskommelser, och därmed inte heller någon uttömmande lista över vilka överenskommelser som finns i Sverige. I kartlägningsarbetet har mycket energi lagts på att hitta överenskommelser, eller liknande forum för samverkan. I arbetet har all systematisk samverkan mellan lokala eller regionala myndigheter och civilsamhället som gäller förutsättningarna för civilsamhället att verka och samverka tagits med. Avtal om partnerskap inom specifika sakfrågor har inte tagits med i kartläggningen.

Anslaget i behovsanalysarbetet var brett, i möjligaste mån kontaktades alla kända överenskommelser på både lokal och regional nivå. En enkät skickades till både offentliga och idéburna parter i 26 överenskommelser, totalt inkom 23 svar från 17 överenskommelser. Frågeställningarna var öppna för att försöka fånga upp alla inspel. För fördjupad förståelse genomfördes också telefonintervjuer och möten med 11 av överenskommelserna. På nationell nivå genomfördes möten med Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), Forum, SKL och NOD.

BEHOV

Kartläggningen gav en samstämmig bild av att en stödfunktion på nationell nivå behövs för att möjliggöra goda överenskommelseprocesser på lokal och regional nivå. Behovet av en stödfunktion som inte enbart fångar upp offentliga parter var tydligt, inte minst då initiativet till överenskommelser ofta kommer från den idéburna parten. Det behöver finnas lättillgänglig generell information om Överenskommelser, kontaktuppgifter till någon som kan hjälpa till att diskutera hur en process för framtagande av överenskommelse kan se ut och någon som kan förmedla kontakter mellan aktörer som arbetar

med överenskommelser på olika platser och utifrån olika infallsvinklar. Uppfattningen om vilka funktioner en stödfunktion skulle behöva fylla varierar något, men behov som lyfts av många är:

- En nätverksfunktion som håller ihop de lokala och regionala överenskommelserna, förmedlar kontakter och anordnar erfarenhetsutbyten.
- En kunskapsbas som tillhandahåller information, metodstöd och utvecklar kunskap kring överenskommelser.
- Ett processtöd som praktiskt kan gå in och stötta upp i lokala och regionala överenskommelseprocesser.
- Ett ekonomiskt stöd för de som vill starta överenskommelseprocesser.
- En proaktiv funktion som sprider idén om överenskommelser till fler kommuner och regioner och hjälper till att förankra arbetssättet politiskt.
- En nationell part som kan arbeta gentemot den nationella politiken för att lyfta det idéburna perspektivet från lokalt plan till det nationella planet och som kan uppmärksamma lokala och regionala överenskommelser på intressanta politiska processer på nationell nivå.

Behovet av att agera snabbt lyftes också fram. Risken att tappa momentum och förlora upparbetad kompetens om överenskommelsearbete när den nationella Överenskommelsen ändrade form togs upp och frustration över att ha blivit lämnade utan nationell part att fråga lyftes av många.

PRIORITERING

Resultaten av kartläggningen bearbetades och analyserades av projektgruppen som tog fram en gemensam bild av vilka de mest prioriterade verksamhetsområdena för en potentiell stödfunktion skulle vara. Projektgruppen enades om följande områden:

Kunskapsstöd

Stödfunktionen skulle stå för kontinuiteten i kunskapen om överenskommelser i Sverige och överta den information den nationella Överenskommelsen tidigare tillhandahöll. De lokala och regionala överenskommelserna har som regel ett geografiskt tydligt avgränsat uppdrag och saknar möjlighet att ge mer generell information om överenskommelsearbete. Exempelvis behövs en hemsida med information om överenskommelser och visst metodstöd tillgängligt för de som är intresserade av att arbeta i en Överenskommelse, både från offentlig och idéburen sektor. Sedan den nationella Överenskommelsen övergick till en ny hemsida finns ingen sådan information lätt tillgängligt.

Erfarenhetsutbyte

En av de funktioner som var mest efterfrågad hos den tidigare nationella Överenskommelsen var träffar för erfarenhetsutbyte mellan olika lokala och regionala överenskommelser. Det behövs en sammanhållande funktion som kan förmedla kontakter mellan olika överenskommelser på lokal och regional nivå för att möjliggöra kunskapsöverföring. Skapas kontakt mellan olika lokala och regionala överenskommelser kan även visst processtöd ges direkt mellan överenskommelserna, där exempelvis den idéburna parten i en regional överenskommelse får en mindre finansiering för att komma och hålla i en föreläsning eller i en workshop i en annan region som är i uppstarten av ett överenskommelsearbete. En stödfunktion skulle också kunna anordna återkommande mötesplatser för lokala och regionala överenskommelser där erfarenheter kan utbytas.

Processtöd

I en överenskommelseprocess finns ofta behov av en samtalspart kring upplägget på processen och någon som på förfrågan kan genomföra kunskaps-höjande insatser för de som är involverade i framtagandet av en överenskommelse på lokal eller regional nivå. Den nationella Överenskommelsen erbjöd tidigare också uppskattade processledarutbildningar för de som processleder framtagandet av en överenskommelse. En stödfunktion skulle behövas för att kunna erbjuda den typen av generell stöd, däremot visar både kartläggningen och tidigare erfarenheter från den nationella Överenskommelsen att en nationell part inte själv bör gå in och leda överenskommelseprocesser då det är väsentligt att dessa är förankrade lokalt.

Nationella kontakter

Det behövs en sammanhållande part som kan fånga upp frågor kring förutsättningar för civilsamhället på lokal och regional nivå och lyfta dem till nationella aktörer. Det finns flera nationella aktörer som förmedlar information om civilsamhällesfrågor till lokal och regional nivå, men ingen som har ansvar för att på samla upp lokala och regionala utmaningar och möjligheter och lyfta dem till berörda nationella myndigheter. I viss mån kan lokala och regionala organisationer verka genom nationella paraplyorganisationer om de tillhör någon sådan, eller genom sin moderorganisation om de tillhör en sådan, men dessa har ofta fokus på specifika sakfrågor och är inte självklara forum att lyfta förutsättningsfrågor. Den expertis i samverkan på lokal och regional nivå, som lokala och regionala paraply- och intresseorganisationer för civilsamhället har, riskerar att gå förlorad om det inte finns en aktör som ansvarar för att samla ihop och lyfta den till nationell nivå. NOD har i dagsläget i uppdrag att hålla kontakt med den lokala och regionala nivån för att kunna ta med sig information i samtalen mellan civilsamhället och regeringen. En stödfunktion som hade i uppdrag att samla ihop inspel från regional och lokal nivå hade kunnat fungera som samtalspart till NOD, vilket hade underlättat deras arbete.

Organisering

INTERREGIONALT NÄTVERK

Projektgruppen förde diskussioner med ett flertal lokala och regionala överenskommelser om hur en bra organisering av en stödfunktion skulle kunna utformas. Den vanligaste kritiken den nationella Överenskommelsen tidigare fick var att de själva hade begränsad erfarenhet av att arbeta i en överenskommelse på lokal eller regional nivå, och att det därför var svårt för dem att ge adekvat stöd. Utifrån diskussionerna stod det klart att mycket av stödet kan utföras av de lokala och regionala överenskommelserna själva, om de fick finansiering för sina insatser och det fanns någon samordnande part. De flesta av de befintliga regionala överenskommelserna har redan idag i uppdrag att stötta lokala överenskommelser inom deras region. Med förstärkt samverkan och finansiering skulle detta stöd kunna utvidgas utanför de geografiskt avgränsade områdena.

Projektgruppen beslutade utifrån diskussionerna om en lösning där ett interregionalt överenskom-

melsenätverk bildas. Det interregionala nätverket, som utgörs av de idéburna parterna i intresserade regionala överenskommelser, kan fungera som stödfunktion för lokala och regionala överenskommelser. Praktiskt sett skulle ett mindre kansli, en samordningsfunktion, behövas, men mycket av stödarbetet till lokala och regionala överenskommelser och överenskommelseprocesser skulle kunna utföras av de befintliga lokala och regionala överenskommelserna själva. Samordningsfunktionen skulle tillhandahålla en hemsida, arrangera träffar och förmedla kontakter mellan olika överenskommelser. Samordningsfunktionen skulle också ta emot stödfunktionens finansiering och distribuera den till de lokala och regionala överenskommelser som genomför stödinsatser. Finansieringen skulle alltså inte gå till att driva eller starta överenskommelser, utan endast möjliggöra för befintliga överenskommelser att stötta andra överenskommelser i deras arbete eller i deras uppstart.

Exempel 1: *Det lokala föreningsparaplyet i kommun A vill ingå en överenskommelse med kommunen. Kommunen är försiktigt positiv men kommer inte aktivt driva arbetet. Det finns ingen regional överenskommelse i den region kommun A ligger i, och föreningsparaplyet söker information på nätet kring hur överenskommelser fungerar. De hittar hemsidan för det interregionala nätverket och använder sig av det metodstöd som finns där. De önskar dock att någon skulle komma och prata med dem och med kommunen om hur man kan gå till väga för att skapa ett framgångsrikt överenskommelsearbete. De vänder sig till det interregionala nätverket för att få processtöd. Samordningsfunktionen vet att det finns en välfungerande överenskommelse i kommun B som ligger bara ett par timmar bort från kommun A. Samordningsfunktionen tar kontakt med det lokala föreningsparaplyet i kommun B och frågar om de, mot ersättning, har möjlighet att åka till kommun A och prata om hur de arbetar och ge tips på hur en framgångsrik överenskommelseprocess kan bedrivas. När kontakter mellan de båda föreningsparaplyerna knutits bygger de upp ett kontinuerligt samarbete där de utbyter erfarenheter och hjälper varandra i arbetet.*

Exempel 2: Kommun C har en överenskommelse med det lokala föreningslivet. Efter en del personalbyten har överenskommelsen blivit vilande, men kommunen ser nu behovet av en mer systematisk dialog med civilsamhället och vill därför återstarta arbetet. Det finns ingen regional överenskommelse i den region där kommun C ligger. Kommunen vänder sig till SKL och får information och input från dem hur kommunen kan gå till väga. Det är dock en utmaning att kommunen inte har någon tydlig samtalspart i civilsamhället, och de vet inte riktigt hur de ska göra för att få skapa en inkluderande process där de får kontakt med rätt organisationer. Kommunen får genom att söka på nätet kontakt med det interregionala nätverket. Samordningsfunktionen vet att region A, som ligger i en annan del av landet än kommun C, har erfarenhet av att få nytt liv i överenskommelser som är vilande. Samordningsfunktionen frågar den idéburna parten i överenskommelsen i region A om de, mot ersättning, kan stötta kommun C i överenskommelsearbetet. Den idéburna parten i överenskommelsen i region A tar med sig representanter för den offentliga parten i deras överenskommelse och de håller gemensamt tre workshops i kommun C genom vilka en projektgrupp för det vidare arbetet med överenskommelsen skapas.

REGIONALT ELLER LOKALT NÄTVERK?

De idéburna organisationer som ingår i det interregionala nätverket skulle utgöra styrgrupp för stödfunktionen och stå för kontakterna med den nationella nivån. Det interregionala nätverket föreslås utgöras av idéburna parter i regionala överenskommelser, snarare än lokala överenskommelser, främst av praktiska skäl. De lokala överenskommelserna kommer, i den mån de är intresserade, kunna delta i att utföra stödet men ingår inte i själva samordningen av arbetet. Om det är uteslutande regionala överenskommelser som ingår hålls det interregionala nätverket till en hanterlig storlek, i dagsläget är det en handfull regionala aktörer som är aktuella för att ingå och i förlängningen skulle det kunna bli max 15–20 organisationer då det finns ett begränsat antal regioner i Sverige. De regionala överenskommelsernas vana vid att arbeta med stöd till lokala överenskommelser utifrån sina befintliga uppdrag talar också för att de har kompetensen som krävs för det interregionala nätverket. De lokala överenskommelserna är betydligt fler, med potential att bli flera hundra, och är spretigare i utformning och uppdrag. Att hålla ihop ett sådant nätverk skulle vara orimligt resursintensivt. Diskussioner har förts med lokala och regionala överenskommelser om upplägget och information om projektgruppens resonemang har gått

ut brett. Reaktionerna har varit positiva och ingen har kommit med några principiella invändningar.

SAMORDNINGSFUNKTIONENS PLACERING

Samordningsfunktionen är avgörande för att stödfunktionen ska fungera. Då samordningsfunktionen kommer att kräva anställd personal är en viktig fråga var den placeras rent organisatoriskt. De fyra möjliga placeringarna som diskuterades initialt var:

- En befintlig nationell organisation utgör samordningsfunktion
- En nystartad nationell organisation utgör samordningsfunktion
- En befintlig idéburen part i en regional överenskommelse utgör samordningsfunktion
- En nystartad interregional organisation utgör samordningsfunktion

Att starta en ny organisation på nationell eller interregional nivå uteslöts tidigt från diskussionerna på grund av bristande stabilitet för de anställda och en onödigt resurskrävande process för uppstarten. Projektgruppen har diskuterat möjligheterna att hålla i samordningsfunktionen

med flera nationella organisationer, och det har funnits visst intresse och möjliga öppningar för det. Ett vägande argument mot en sådan placering har dock varit att det troligen skulle uppfattas som ett steg tillbaka med tanke på den nationella Överenskommelsens omformulerade uppdrag som inte längre erbjuder den funktionen. De nationella aktörer som kunde tänkas vara aktuella för att hålla i samordningsfunktionen har varit involverade i diskussionerna kring omorganiseringen av den nationella Överenskommelsen, och det faller sig inte naturligt att samordningsfunktionen skulle

hamna hos någon av dem istället för hos NOD om den ska placeras på nationell nivå. Projektgruppen har sett att ett alternativ istället kunde vara att placera samordningsfunktionen hos en av de idéburna parterna i en regional överenskommelse som ingår i det interregionala nätverket. Det bör i så fall vara en av de organisationer som redan i dagsläget har personal för att skapa en stabil bas för anställda. Som det ser ut i nuläget handlar det om tre regionala överenskommelser, men det finns fler som är på väg mot en sådan stabilitet.

Finansiering

ÖVERSIKTLIG BUDGET

För att kunna arbeta med alla de fyra områden projektgruppen identifierat som prioriterade – *kunskapsstöd, erfarenhetsutbyte, processtöd* och *nationella kontakter* – bedömer projektgruppen att det interregionala nätverket behöver en finansiering på omkring två miljoner om året.

STÖDFUNKTION	UPPSKATTAD KOSTNAD
<p>Samordningsfunktion 75%</p> <ul style="list-style-type: none"> – Tillhandahållande av visst metodstöd – Anordna erfarenhetsutbyten – Samordna stödinsatser till lokala och regionala överenskommelser – Samordna kunskapsöverföring från lokal och regional nivå till nationell nivå – Samordna kunskapsspridning om samverkan på lokal och regional nivå 	<p>1 000 000 kr</p> <p>(Lön, OH, resor, administrationskostnader, material, enklare former av erfarenhetsutbyte)</p>
<p>Resurser till lokala/regionala överenskommelser som</p> <ul style="list-style-type: none"> – Stöttar andra lokala/regionala överenskommelser – Stöttar idéburna som vill starta lokal/regional överenskommelse – Deltar i kunskapsuppbyggnad eller kunskapsspridning kring överenskommelser – Deltar i utbyten med den nationella nivån 	<p>1 000 000 kr</p> <p>(baserat på ca 25% tjänst x 5 + OH och resor)</p>
	TOTALT 2 000 000 kronor

Om resurserna är ytterligare begränsade skulle en miniminivå på stödfunktionen kunna utformas enligt nedanstående för att upprätthålla viss kunskap och möjlighet att skala upp i framtiden. Miniminivån skulle få konsekvensen att inget aktivt stöd i nuläget kan ges till lokala och regionala överenskommelser.

STÖDFUNKTION	UPPSKATTAD KOSTNAD
<ul style="list-style-type: none"> - Upprätthålla hemsida - Upprätthålla uppdaterad kontaktinformation till lokala/regionala överenskommelser - Anordna årligt erfarenhetsutbyte för lokala/regionala överenskommelser 	<p>500 000 kr (baserat på 50% tjänst + OH + administrativa kostnader)</p>
	<p>TOTALT 500 000 kronor</p>

FINANSIÄRER

Projektgruppen har inte kunnat hitta någon lämplig finansiering för stödfunktionen. Att de idéburna organisationer som ingår i det inter-regionala nätverket själva finansierar arbetet är inte ett alternativ. De flesta idéburna parterna i lokala och regionala överenskommelser är finansierade av sin kommun eller region, och dessa har inget incitament för att finansiera stöd till överenskommelsearbete utanför det egna geografiska området. För att bygga ett motsvarande system på nationell nivå skulle en logisk finansierare av stödfunktionen vara SKL. Diskussioner har förts med SKL, men de är mycket tydliga med att de bara arbetar på uppdrag av sina medlemmar, kommuner, regioner och landsting. Att de skulle finansiera stöd till civilsamhället menar de därför är uteslutet. Det stöd, bland annat ett professionsnätverk och en arena för samverkan, som SKL idag erbjuder till kommuner och regioner som har systematisk samverkan med civilsamhället riktar sig enbart till offentliga aktörer. SKL öppnar för samtal och möjlig samverkan med en potentiell stödfunktion, men har inte signalerat att de ser sig som berörda av uppstartsarbetet eller med

finansieringen av en sådan funktion. Om regionala eller lokala idéburna aktörer är i behov av stöd i överenskommelsearbete kan de få delta på utvalda delar av SKL:s stödaktiviteter, såsom erfarenhetsutbyte eller kunskapskonferenser, men då endast om de bjuds in av sin offentliga samverkanspart.

Diskussioner har också förts med MUCF som är intresserade av arbetet, men behöver ha ett uttryckligt uppdrag från regeringen för att kunna finansiera uppbyggnad och förvaltning av en stödfunktion. Då regeringen sedan 2018 har slutat finansiera NOD för ett liknande arbete ser det inte troligt ut att de skulle ge nya uppdrag om finansiering av stödfunktionen i dagsläget. Projektgruppen har även resonerat om möjligheter till projektfinansiering, men ser inte det som en hållbar lösning för den här typen av kontinuerligt löpande arbete. Inga lämpliga projektmedel har heller funnits.

Slutsatser

– Efter den nationella Överenskommelsens omorganisation saknas helt stöd till idéburna parter i lokala och regionala överenskommelser. Det saknas vidare tillgänglig information kring överenskommelser som arbetsform och kring vilka överenskommelser som finns idag.

– SKL står för stöd till offentliga parter som samverkar med civilsamhället på lokal och regional nivå. Idéburna parter kan i viss mån ta del av stödet i de fall de är uttryckligt inbjudna av sin offentliga samverkanspart.

– Det finns idag ingen aktör som samlar in erfarenheter och information om hur samverkan fungerar på lokal och regional nivå från de idéburna parterna i lokala och regionala överenskommelser. Det saknas kontakt och kunskapsöverföring mellan lokal, regional och nationell nivå vad gäller förutsättningar för civilsamhället att verka och samverka.

– Det finns behov av en stödfunktion för idéburna parter i lokala och regionala överenskommelser. Främst behöver stödfunktionen arbeta med kunskapsstöd, erfarenhetsutbyte, processtöd och nationella kontakter.

– För att ta tillvara på den gedigna kunskapen om överenskommelseprocesser som finns på lokal och regional nivå utgörs stödfunktionen bäst av ett interregionalt överenskommelsenätverk. Själva stödet till överenskommelser och överenskommelseprocesser utförs av idéburna parter i lokala och regionala överenskommelser. Det interregionala nätverket tillhandahåller också hemsida,

metodstöd, processtöd och håller kontakt med den nationella nivån för att förmedla lokala och regionala samverkansutmaningar och möjligheter.

– En samordningsfunktion samordnar stödarbetet och distribuerar resurser till de idéburna parter i lokala och regionala överenskommelser som bidrar med stöd till andra överenskommelseprocesser. Samordningsfunktionen placeras bäst, rent organisatoriskt, hos en idéburen part i en befintlig regional överenskommelse.

– För att kunna driva stödfunktionen krävs ca två miljoner kronor årligen. Det finns i dag ingen finansiär för detta. Varken regeringen, någon annan myndighet eller SKL har haft intresse och möjlighet att gå in med stöd.

NULÄGE

Projektgruppen har valt att starta upp ett interregionalt nätverk trots utebliven finansiering. Det interregionala nätverket kommer att ha ett uppstartsmöte med representation från ett tiotal regionala överenskommelser under hösten 2019. Efter uppstarten kommer nätverket drivas vidare i den utsträckning de ingående organisationerna själva har resurser för. Projektgruppen bedömer att arbetet i väntan på finansiering helt kommer att behöva begränsas till att söka finansiering och till internt erfarenhetsutbyte mellan de ingående regionala överenskommelserna. Inget stöd till lokala och regionala överenskommelser kommer att kunna ges.